

этом представления и знать механизмы, позволяющие изменить ситуацию к лучшему, жизненно важно для современного человека.

В соответствии с постулатом Яна Каменского о подаче информации при обучении - "от простого к сложному", на начальных этапах необходимо знакомить ребенка с экологическими аксиомами. Это тем более важно, что в раннем детстве в чувствительные периоды происходит запечатлевание информации, что поможет в будущей жизни человека, несмотря ни на какую смену приоритетов, придерживаться этих усвоенных в детстве знаний.

Если мы хотим кардинально повлиять на ситуацию выживания человечества на нашей планете, изменить его жизнь к лучшему, то нужно знакомить его, прежде всего, с причинами явлений, а не с их следствиями. Влиять для исправления положения нужно именно на причину, поэтому так важны знания экологических механизмов, лежащих в основе жизнедеятельности особей, популяций, сообществ. Но лучше, если это будут не голые знания, а комплекс культурных традиций, усвоенный как образец для построения собственных действий. И, возможно, что этнопедагогика поможет расширить этические (нравственные) уложения с человека на многие объекты окружающей его природы и осознать себя частью этой природы, а не ее преобразователем и управляющим. Появление системы таких образовательных мероприятий очень своевременно и вполне солидарно с биоцентристской картиной мира.

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ОХОРОНУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА

Глухов І.Г. (м. Херсон)

На сьогоднішній день законодавство України про охорону навколишнього середовища вже сформувалося в певну систему і містить низку дуже важливих нормативно-правових актів. Проте воно не позбавлено деяких недоліків.

Одним із них є той факт, що формувалося чинне екологічне законодавство за ресурсовими ознаками, причому окремому правовому регулюванню піддавалися земельні, водні, гірничі, лісові, атмосферо-повітряні та інші відносини. Такий підхід не забезпечував комплексності в регламентації відносин, що стосуються природного середовища як єдиного організму, єдиної екосистеми. Чинне законодавство ще не має принципів і науково обґрунтованих способів визначення шкоди, заподіяної землям, надрам, тваринному й рослинному світу, ландшафтам, атмосфері. Не встановлено і юридичних нормативів на комплексні екологічні порушення, є досить відчутні хиби у правовому регулюванні відносин по комплексному визначенню збитків, нанесених природі (ТЗЦ, АЕС, ГРЭС, військовими об'єктами, ЛЕП).

Удосконалення екологічного законодавства – об'єктивний процес, передумовами якого є істотні зміни суспільних відносин соціального, економічного й екологічного характеру. Що ж стосується правової передумови вдосконалення екологічного законодавства, то вона полягає в тому, що до цього часу накопичилося дуже багато нормативних актів різного рівня, які мають неоднакову юридичну силу.

Перспективи вдосконалення вітчизняного екологічного законодавства багато в чому залежать від того, наскільки повно й послідовно будуть реалізовані Основні напрямки державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки, затверджені Постановою Верховної Ради України 5 березня 1998 р. Цей документ розроблено відповідно до ст. 16 Конституції України, у якій записано, що забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України є обов'язком держави.

Реалізація Основних напрямків передбачалася в три етапи. Уже на першому (1997-2000 роки) передбачалося завершити і здійснити невідкладні заходи по обмеженню шкідливого впливу на навколишнє природне середовище найбільш небезпечних джерел забруднення. Основними завданнями на цьому етапі було визначено: удосконалення законодавчо-правової бази з питань охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів; розробка і введення економічного механізму охорони навколишнього природного середовища й раціонального використання природних ресурсів; розробка і введення програм екологічної освіти, виховання й екоінформування населення, а також деякі інші.

Два наступні етапи реалізації Основних напрямків теж характеризуються своїми цілями й відповідними завданнями. Як бачимо, уже на першому етапі в основу основ поставлено завдання з вдосконалення відповідних еколого-правових приписів.

Основними напрямками вдосконалення правового регулювання екологічних відносин мають стати: систематизація екологічного законодавства; вдосконалення правових основ управління й контролю у сфері використання природних ресурсів, охорони довкілля, поліпшення еколого-правової освіти.

Серед головних пріоритетів розвитку екологічного законодавства варто вирізнити: усунення прогалин і протиріч у системі нормативних приписів; гармонізацію національного екологічного законодавства з міжнародним законодавством у зазначеній галузі; кодифікацію відповідних еколого-правових норм.

Систематизація екологічного законодавства - це проведена уповноваженими органами держави діяльність з його упорядкування, приведення його в певну систему шляхом здійснення інкорпорації, кодифікації та консолідації.

Кодифікація, будучи самостійною формою систематизації, припускає опрацювання нормативного матеріалу і видання єдиного, логічно і юридично суцільного нормативного акта. При цьому кодифікованим найчастіше виступає кодекс. Не виключаються й інші форми кодифікованих актів. Кодифікація першочергових актів екологічного законодавства включає прийняття нових законів. Цей напрямок припускає підготовку проектів законів про рекреаційні, лікувально-оздоровчі зони та зони з особливими умовами природокористування. Кодифікація перспективних актів екологічного законодавства передбачає наукове обґрунтування, розробку і прийняття Екологічного кодексу України, законів про континентальний шельф, про екологічну інформацію, про екологічну освіту. Вона припускає підготовку й опрацювання нових нормативно-правових актів, що приймаються Кабінетом Міністрів України.

Інкорпорація означає об'єднання чинних правових актів, що стосуються екології, у відповідних збірниках у певному порядку. Вона передбачає систематизацію законів, нормативно-правових актів з екологічного законодавства або окремих розділів або витягів із них для використання в навчальних, наукових і практичних цілях. Інкорпорацію актів екологічного змісту доцільно здійснювати періодично у формі підготовки до видання коментарів до екологічного законодавства.

Під консолідацією розуміється проміжна ланка, щось середнє між кодифікацією й інкорпорацією. Систематизація екологічного законодавства з використанням даної форми припускає об'єднання декількох нормативних актів в один.

Чинне екологічне законодавство охоплює значний правовий масив: воно представлене кодексами й поресурсовими законами, законами з окремих питань, Указами Президента України й постановами Кабінету Міністрів України, відомчим нормативним матеріалом.

Як уже зазначалося, основоположним нормативним актом у системі екологічного законодавства є Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». Його внутрішню структуру складають 16 розділів, присвяче-

них основним правоохоронним напрямкам. Але правове підґрунтя екологічних охоронних відносин не завершується названим Законом. У поресурсових нормативних актах України (в Земельному, Водному, Лісовому кодексах, в Кодексі про надра та ін. законах) містяться правові приписи, що регулюють певні особливості охорони відповідного природного об'єкта. Це фактично означає, що норми, які регулюють охорону навколишнього природного середовища, знайшли своє закріплення в різноманітних нормативних актах.

Одним із можливих і найбільше оптимальних варіантів кодифікації екологічного законодавства може бути створення на другому етапі кодифікаційної роботи Екологічного кодексу України як основи екологічного права. Такий Кодекс міг би в Загальній частині містити завдання національного законодавства щодо правового регулювання, об'єкти і принципи правової охорони навколишнього природного середовища, правове регулювання відносин власності та ін., а в спеціальній - Особливій частині - правовий режим охорони й використання конкретних природних ресурсів. Цілком очевидно, що не слід боятися обсягу цього законодавчого екологічного акта. Такий Кодекс був би вигідним і зручним для користування й використання його у сфері застосування еколого-правових відносин.

Прийняття єдиного комплексного Екологічного кодексу України дозволить у кінцевому підсумку поліпшити правозастосовчу діяльність у багатьох галузях господарства. Крім того, він вбере у себе всю сукупність чинних нормативно-правових актів, систематизує й узагальнить значний нормативно-правовий масив екологічного законодавства, дозволить усунути логічну суперечливість деяких правових приписів або ж взагалі виявить їхню непотрібність. Екологічний кодекс стане правовим документом, доступним для широкої громадськості, що, у свою чергу, сприятиме правовому вихованню населення, поважному ставленню соціальних суб'єктів до дотримання екологічного законодавства.

ФІЗИКО-ХІМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАНОМАТЕРІАЛІВ

Голінько І.(м. Полтава)

Наночастки і наноматеріали володіють комплексом фізичних, хімічних і біологічних властивостей, які часто радикально відрізняються від властивостей тих же речовин у формі суцільних середовищ або дисперсій частинок мікронного і більшого розміру. Можна виділити наступні фізико-хімічні особливості поведінки речовин у нанорозмірному стані.

По-перше, це збільшення розчинності і реакційної здібності речовин на поверхнях високої кривизни, що добре відоме з класичної колоїдної хімії.

Для макрочасток (розмірами порядку мікрон і більш) даний ефект незначний – не більш за долі відсотка. Але величезна кривизна поверхні наночасток і зміна топології зв'язку атомів на поверхні приводить до різкої зміни їх хімічних і токсикологічних властивостей. Класичним прикладом цього слугує сірчаноокислий барій – $BaSO_4$, який, будучи представлений кристалами розміром в десятки і сотні мікрон, практично абсолютно нерозчинний у воді, біологічно інертний, нетоксичний і використовується в медицині як рентгеноконтрастна речовина – «барієва каша». Проте якщо подрібнити цю сіль до розміру наночасток, то розчинність вхідної в її склад барію різко зростає – і при попаданні таких наночасток всередину можливе отруєння цим токсичним металом. Інший важливий в практичному значенні приклад – квантові крапки, ультрамалого розміру, що є (менш 3 нм) «квантові кристали» бінарний металу II групи (кадмій, цинк) з неметалом VI групи (селен, телур) періодичної системи Менделєєва. У формі макроскопічних дисперсій селенід і телурид кадмію прак-